

Політика національно-економічного зростання (частина 1)

Розв'язання проблеми економічного зростання потребує, крім виваженої економічної політики, мобілізації власних ресурсів і зусиль, політичної, фінансової підтримки високорозвинутих країн. Середньорічний обсяг українського ВВП – 160-180 млрд. грн. (приблизно 30-40 млрд. дол.) – недостатній для здійснення капіталовкладень, структурних змін та підвищення рівня життя населення. Його необхідно збільшити щонайменше у 20-25 разів, що Україні не під силу [1, С.259]. Одним із найнадійніших варіантів виходу з цієї ситуації є політика національного макроекономічного розвитку на середньо- і довготермінову перспективу, яка передбачає політичну орієнтацію України на співпрацю з країнами Західної Європи, їх фінансову та інвестиційну підтримку у здійсненні радикальних економічних реформ.

Мета економічної політики уряду – виробництво ВВП у такому обсязі і такої структури, які б задовольнили потреби суспільства загалом і кожного громадянина зокрема. З огляду на це вона має стати пріоритетною для України. Збалансовану національну економічну систему за всіх рівнодійних факторів характеризують показники економічного зростання, яке являє собою збільшення масштабів валового випуску B і валового внутрішнього продукту dB [5, С.124].

Його найчастіше вимірюють середньорічними темпами приросту:

$$I_B = B' / B^{\circ}$$

де B' – валовий випуск наступного періоду;

B° – валовий випуск попереднього періоду.

Аналогічно розраховують темп економічного зростання валового внутрішнього продукту.

Загальноприйнятою характеристикою масштабу національного виробництва є валовий внутрішній продукт вироблений dB і використаний dB^* . Динаміка співвідношення цих показників характеризує загальний стан національної економіки. Так, вищі темпи приросту валового внутрішнього продукту dB порівняно з темпами валового випуску B свідчать про скорочення його матеріаломісткості:

$$o_B = O / B$$

де o_B – величина оборотного капіталу (матеріальних витрат), що міститься в одиниці валового випуску вартістю в 1 грн.;

O – вартість оборотного капіталу, грн.;

B – валовий випуск, грн.

Методологія оцінки економічного зростання передбачає аналіз взаємозалежності між національним попитом B^* і національною пропозицією B . У цьому взаємозв'язку попит визначає пропозицію: $B^* \rightarrow B$, а не пропозиція встановлює попит: $B^* \leftarrow B$. Взаємозв'язок $B^* \rightarrow B$ показує, якими мають бути обсяг і структура національного продукту, щоб забезпечити задоволення суспільних потреб. Національний попит визначає розподіл продуктів виробництва між різними напрямками використання:

$$B^* = O + C + B + K + (E - I)$$

де B^* – валові витрати;

O – оборотний капітал;

C – споживання домашніх господарств;

B – споживання держави (бюджет);

K – капіталовкладення;

$(E - I)$ – чистий експорт.

У свою чергу, національна пропозиція B визначає обсяг виробництва товарів і послуг Q_{π} у кожний конкретний момент, які можуть і не задовольняти суспільних потреб: $B = Q_{\pi}$.

Оскільки валовий випуск B є функцією праці T і капіталу K , то створений продукт B є виробничою (продуктивною) функцією: $B = F(T, K)$.

Формула загального розподілу ВВП відображає кількість продукту для споживання домашніми господарствами C , державою B , а також для нагромадження капіталу K , для експорту E та імпорту I , різницею між якими є чистий експорт $ЧЕ$. Для спрощення подальшого аналізу розподіл продукту поділено на дві групи: споживання – C (dQ_{π}) і нагромадження – K (dQ_{π}), оскільки чистий експорт поділяється на споживання та нагромадження [2, С.260]. Відповідно загальну формулу розподілу ВВП можна подати так:

$$dQ_{\pi} = C(dQ_{\pi}) + K(dQ_{\pi})$$

Ця формула характеризує такі суттєві ознаки ВВП:

– величина споживання і величина нагромадження капіталу прямо пропорційні величині ВВП;

– величина споживання і величина нагромадження капіталу перебувають між собою в оберненій пропорції: якщо збільшити частку споживання, зменшиться частка нагромадження, і навпаки.

Вітчизняна і світова практика свідчать, що ці величини перебувають майже в однакових пропорціях в усіх країнах. У країнах з розвинутою економікою норма нагромадження може сягати $0,21K$ - $0,22K$, у країнах, що розвиваються, $0,19K$ - $0,20K$, у найменш розвинутих $0,17K$ - $0,19K$. У період активних капіталовкладень, особливо з допомогою зарубіжних запозичень, норма нагромадження може сягати $0,30K$ - $0,40K$. Для України розподіл ВВП на споживання і нагромадження має такі параметри: $dQ_{\pi} = 0,80C + 0,20K$. За

такого обсягу виробництва ВВП і співвідношення норм споживання та нагромадження при незмінній продуктивній силі одного зайнятого досягти зростання обсягу виробництва неможливо. Для цього необхідно:

- збільшити кількість основного капіталу загалом і в розрахунку на одного зайнятого, поліпшити його якість;

- підвищити рівень продуктивної сили одного зайнятого за рахунок підвищення капіталовіддачі та повного використання робочого часу.

Застарілий основний капітал, технології, втрати робочого часу, простої тощо, зумовлюють невисокий рівень капіталовіддачі q_k , яку можна вирахувати з рівняння:

$$q_k u = dQ_u / K$$

Результат продуктивної сили одного зайнятого $q_m u$ є функцією його капіталоозброєності $k = Kn / T_k$:

$$q_m u = f(k)$$

Звідси випливає, що чим вищий рівень капіталоозброєності k , тим вищий обсяг виробництва $f(k)$ і тим більший обсяг нагромадження у пропорції $0,2k$, тобто більше продукту можна виділити на капіталовкладення.

Виробнича (продуктивна) функція показує, що обсяг виробництва товарів і послуг $B = Qu$, залежить від кількості та якості задіяної живої праці T і основного капіталу K . Поділивши у виробничій функції ліву і праву частини рівняння на кількість живої праці, наприклад $B / T = F(1, K / T)$, отримуємо виробничу функцію одного зайнятого v , капіталоозброєного величиною капіталу k : $v = f(k)$, тобто продуктивність праці одного зайнятого $v = B / T$ залежить від величини його капіталоозброєності $k = K / T$. Отже, рівень зайнятості та рівень капіталоозброєності одного зайнятого є важливими факторами економічного зростання.

Визначаючи його темпи, слід брати до уваги, що валовий випуск B , або валовий внутрішній продукт dB , має дві форми вираження – натурально-вартісну Qu чи dQu , і грошову $Q\pi = \Gamma$ чи $dQ\pi = d\Gamma$, де Q – натуральна кількість товарів і послуг; u – ціна одиниці товару і послуги; Γ – грошова вартість товарів і послуг.

Використана література:

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.
2. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.]. – Кіровоград : „КОД”, 2010. – 548 с. : іл.
3. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник / Роман

Яковенко. – [Вид. 2-ге, випр.]. – Кіровоград : видавець Лисенко В.Ф., 2015. – 130 с.

4. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Поліграф-Сервіс”, 2009. – 120 с. : іл.

5. Заблоцький Б. Ф. Перехідна економіка : посіб. / Заблоцький Б. Ф. – К. : ВЦ „Академія”, 2004. – 512 с. (Альма-матер).

Р. В. ЯКОВЕНКО,

к.е.н., доцент